

Inzichten

donderdag 14 december 2023

Dialogo met de sector: verrijkend en met zin voor herhaling

Het College van Toezicht op de Bedrijfsrevisoren (hierna “het College”) trad gedurende een periode van zes maanden in dialoog met alle **OOB-bedrijfsrevisorenkantoren** en een representatief staal **niet-OOB-bedrijfsrevisorenkantoren** om zijn begrip te verhogen over de uitdagingen in de sector.

Het College wenst alle bedrijfsrevisoren die hieraan deelnamen hartelijk te danken voor hun tijdsinvestering en grote openheid.

De dialogen stellen het College in staat om zijn inzicht te verfijnen in de uitdagingen van de sector, hoe bedrijfsrevisorenkantoren zich voornemen om de auditkwaliteit te verbeteren met toepassing van de nieuwe internationale kwaliteitsbeheersingsstandaarden *International Standard on Quality Management* (ISQM) en waakzaam te blijven voor integriteitsrisico's zoals fraude en AML¹-risico's. Aldus dragen deze dialogen bij tot zijn proportioneel en risicogestuurd toezicht.

Het College vroeg en kreeg ook input op zijn toezichtsaanpak en zal de suggesties meenemen in zijn denkoefening rond het actieplan 2024.

Alle deelnemers, samen met het College, achten deze dialoog belangrijk en verrijkend en wensen dit initiatief in 2024 te herhalen.

Wij wensen de sector prettige eindejaarsfeesten en een succesvol en boeiend 2024 toe.

Zonder exhaustief te zijn, volgt hierna een greep van de belangrijkste discussiepunten.

¹ *Anti Money Laundering* (AML): het bestrijden van witwassen, in de zin van de wet van 18 september 2017 tot voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en tot beperking van het gebruik van contanten.

Het College van toezicht op de bedrijfsrevisoren is een onafhankelijke toezichthouder die zich voortdurend inzet voor de behartiging van het algemeen belang middels uitmuntende auditkwaliteit. Deze publicatie maakt deel uit van zijn continue inspanningen om kwalitatief hoogwaardige audits met eerbied voor de ethische normen te promoten. Meer informatie is beschikbaar op de [website](#) van het CTR.

1. Aantrekkelijkheid van het beroep

Uit de gesprekken blijkt een grote zorg over de aantrekkelijkheid van het beroep. Een mindere toestroom van jonge bedrijfsrevisoren die in het beroep willen starten en een te snelle uitstroom van ervaren mensen maken dat er een tekort dreigt aan actieve bedrijfsrevisoren en bekwaam personeel. Een structureel probleem kan hierdoor ontstaan waardoor men cliënten moet weigeren. De daling van de auditkwaliteit is immers niet aan de orde.

Talent vinden en behouden is een uitdaging niet enkel in de auditsector maar ook zichtbaar in andere sectoren zowel op Europees als internationaal vlak. Oplossingen worden naar voor geschoven zoals *outsourcing* in België en in het buitenland, taakvariatie, het herzien van de kantoorstructuur, enz.

Om het beroep aantrekkelijk te houden, vinden een groot aantal deelnemers dat de voorwaarden om aan de stage te kunnen beginnen, de stage zelf en de uiteindelijke examens die toegang geven tot het beroep, aan herziening en vereenvoudiging toe zijn.

Een paar kantoren stellen ook economische bachelors te willen toelaten tot de stage en vinden dit een meer interessante instapformule dan sommige niet-financiële of niet-economisch gerichte masterdiploma's.

Een, sinds jaren bestaand, onderliggend probleem blijft de indruk dat de samenleving en zelfs de cliënten nog steeds niet voldoende begrijpen wat het beroep van bedrijfsrevisor inhoudt. En dat terwijl diens rol van groot maatschappelijk belang is en vertrouwen beoogt te creëren bij derden in de publieke informatie van ondernemingen.

2. Erelonen, reglementair kader en *de-risking*

De deelnemers geven een gemengd beeld over de erelonen.

Sommigen zagen de erelonen de laatste 3 jaar stijgen en passen een "*risk based*"-ereloon toe in functie van het risico of de tijdsinvestering die een cliënt naar inschatting behoeft. Ze 'kiezen hun cliënten' en aanvaarden zelfs meer risicovolle of tijdsintensieve cliënten bewust niet. Deze meer risicovolle cliënten komen dan terecht bij andere bedrijfsrevisoren, met het risico dat deze niet over de nodige tijd of expertise beschikken om deze cliënten te bedienen. Het College is daarom waakzaam over deze effecten van *de-risking*.

Anderen vinden dat de erelonen nog steeds te laag zijn om de kost van alle voorgeschreven controletaken te dekken. Ook slagen ze er moeilijk in om de investering in tijd en nieuwe IT-toepassingen om aan nieuwe reglementering zoals AML en ISQM te voldoen, aan de cliënteel door te rekenen.

Veel bedrijfsrevisoren menen dat het opnemen van de erelonen in de jaarrekening een neerwaartse druk op de erelonen heeft veroorzaakt, terwijl het opnemen van de effectief gepresterde uren meer waardevolle informatie zou zijn. Unisono is de kritiek op de "dumpingprijzen" die sommige sectorgenoten toepassen in openbare aanbestedingen, waarvoor het redelijkerwijze onmogelijk is alle vereiste controlewerkzaamheden te verrichten. Vele bedrijfsrevisorenkantoren geven aan te weigeren nog aan deze openbare aanbestedingen deel te nemen omdat zij menen dat alles draait rond de prijs en niet rond de auditkwaliteit.

Het College is waakzaam over de toepassing van te lage erelonen, die een belangrijk risicoknipperlicht vormen, en heeft in de *Auditors Annual Cartography* over 2023 de vragen verfijnd door opname van de informatie over de erelonen in openbare aanbestedingen.

3. Implementatie van ISQM

De implementatie van de nieuwe internationale kwaliteitsbeheersingsstandaarden ISQM geeft een gemengd beeld. Enerzijds leidt het volgens de sector tot een hoge implementatiekost onder de vorm van tijd en IT-tools. Het impliceert het documenteren van wat men soms al weet over zijn cliënten en kantoororganisatie. Anderzijds leidt het ook tot een betere en doorheen de tijd strakkere opvolging van de eigen kantoororganisatie².

4. Waakzaamheid voor integriteitsrisico's

Uit de dialoog met de sector blijkt grote waakzaamheid voor integriteitsrisico's zoals het frauderisico en het AML-risico. Spijts de kost eraan verbonden, heeft de AML-waakzaamheid geleid tot het versterken van de interne werkprogramma's voor de identificatie en verificatie van de identiteit van cliënten en het meer oog hebben voor verdachte transacties. Doordat bedrijfsrevisoren in aanraking komen met alle economische sectoren hebben zij behoefte aan meer informatie over typologieën van verdachte transacties in al deze sectoren. Het College speelde hier reeds op in met zijn AML-Aanbeveling 2023/03³.

De sector is zich bewust van de schade van een niet-kwaliteitsvolle audit en de mogelijke negatieve gevolgen voor het bredere publieke belang. Dit resulteert overigens in de keuze van sommige kantoren om cliënten met een hoog AML-risico te weigeren. Dit is niet nodig en maatschappelijk ook niet wenselijk: de sector moet enkel de gepaste waakzaamheid aan de dag leggen wat bijkomende werkzaamheden vereist. De bedrijfsrevisoren stellen zich bijkomend de vraag of AML bij andere cijferberoepen ook voldoende aandacht krijgt.

5. Duurzaamheidsrapportering (CSRD⁴)

Zelden genereerde een reglementaire evolutie zoveel enthousiasme als de toekomstige duurzaamheidsrapportering. Deze materie wekt grote interesse binnen de kantoren bij zowel jong als oud en wordt gepercipieerd als een belangrijke positieve factor in de aantrekkingskracht van het beroep op jongeren.

² Het College heeft de controleleidraden m.b.t. de kantoororganisatie voor de kwaliteitscontroles 2023 dan ook aangepast om de bedrijfsrevisoren meer tijd te geven zich voor te bereiden op de inwerkingtreding van de norm ISQM. Ook kiest het College resoluut in 2024 voor een pedagogische aanpak van de controle op deze nieuwe norm.

³ AML-Aanbeveling 2023/03 van 9 november 2023, beschikbaar op: https://www.ctr-csr.be/sites/default/files/media/files/2023-11/ctr_aml_aanbeveling_202311_nl.pdf

⁴ *Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)*.

De sector stelt zich veel audit-technische vragen en de mist hierover zal naar verwachting pas gradueel optrekken. Cliënten zijn nog onvoldoende bezig met het opstellen van een duurzaamheidsverslag: een grote pedagogische aanpak naar hen toe is daarom volop aan de gang. Ook deze nieuwe auditactiviteit vergt investeringen onder de vorm van training en allerlei samenwerkingsvormen met nieuwe specialisten.

* * *